

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudce Jana Wintra a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatele **J. Š.**, nyní ve výkonu trestu odnětí svobody, zastoupeného JUDr. Janem Malým, advokátem se sídlem v Praze 8, Sokolovská 49/5, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích č. j. 13 To 343/2022-47 ze dne 20. prosince 2022, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích**, jako účastníka řízení, a **Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích č. j. 13 To 343/2022-47 ze dne 20. prosince 2022 bylo porušeno právo stěžovatele na veřejné projednání jeho věci a v jeho přítomnosti zakotvené v článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení uvedené ve výroku I. se ruší.

Odůvodnění:

I. Namítané porušení ústavně zaručených práv

1. Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení napadeného usnesení; namítá, že jím bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a dále právo, aby jeho věc byla projednána veřejně a v jeho přítomnosti zakotvené v čl. 38 odst. 2 Listiny.

II. Rekapitulace skutkového a procesního vývoje

2. Okresní soud v Pardubicích (dále jen „okresní soud“) propustil usnesením č. j. 0 PP 198/2022-36 ze dne 31. října 2022 stěžovatele podmíněně z výkonu trestu odnětí svobody, stanovil zkušební dobu pěti let a nad odsouzeným vyslovil dohled. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) ke stížnosti státní zástupkyně usnesení okresního soudu zrušil a žádost stěžovatele o podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v neveřejném zasedání zamítl.

III. Argumentace stěžovatele

3. Řádně zastoupený stěžovatel ve včas podané ústavní stížnosti splňující požadavky zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), spatřuje zásah do svých zaručených práv především v tom, že o stížnosti státní zástupkyně rozhodl krajský soud v neveřejném zasedání, takže se k ní nemohl vyjádřit.

4. Okresní soud zohlednil vzorné chování stěžovatele ve výkonu trestu odnětí svobody, jeho kázeňské odměny i skutečnost, že se v době od spáchání trestného činu v roce 2012 do zahájení trestního stíhání v roce 2019 nedopustil žádného závažného jednání a vedl řádný život. Podle krajského soudu však stěžovatel neprokázal, že povede řádný život, nebyla splněna třetí podmínka pro podmíněně propuštění a žádost zamítl. Krajský soud neuvedl žádný návod ani doporučení, jak by mohl stěžovatel prokázat prognózu řádného života [viz nález sp. zn. I. ÚS 989/22 ze dne 19. července 2022 (všechna rozhodnutí na <http://nalus.usoud.cz>) či nález sp. zn. III. ÚS 1873/21 ze dne 14. září 2021] a nesprávně vycházel pouze z předchozí trestní minulosti stěžovatele [viz nálezy sp. zn. III. ÚS 1735/10 ze dne 12. května 2011 (N 90/61 SbNU 405) či sp. zn. II. ÚS 482/18 ze dne 28. listopadu 2018 (N 195/91 SbNU 411)]. Postup krajského soudu porušuje základní práva stěžovatele, neboť při rozhodování o osobní svobodě měl být slyšen a soud měl rozhodnout předvídatelně.

IV. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika

5. K ústavní stížnosti se vyjádřil předseda senátu krajského soudu; uvedl, že stěžovateli byl rozsudkem Zemského soudu Norimberk-Fürth sp. zn. 12 KLs 212 Js 18732/18 ze dne 4. prosince 2019 uložen trest odnětí svobody v trvání pěti let a dvou měsíců, který byl uznán na území České republiky rozsudkem krajského soudu č. j. 11 T 4/2020-100 ze dne 24. listopadu 2020 (jednání, kterého se stěžovatel v SRN dopustil, odpovídá zvláště závažnému zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákoníku).

6. Stížnost státní zástupkyně proti usnesení o podmíněném propuštění krajský soud nedoručoval stěžovateli proto, že v ní uvedené argumenty byly jen opakováním argumentace z veřejného zasedání soudu prvního stupně; stížnost podala po vyhlášení usnesení do protokolu v přítomnosti stěžovatele, který měl možnost dozvědět se stížnostní důvody a mohl k nim zaslat vyjádření. Krajský soud neprováděl nové dokazování a vycházel jen z podkladů zohledněných při veřejném zasedání soudu prvního stupně. Stěžovatelem požadovaný postup trestní řád nevyžaduje a není ani v rozporu s nálezem sp. zn. III. ÚS 1735/10. Podle předsedy senátu byla zohledněna trestní minulost stěžovatele i judikatura Ústavního soudu [nálezy sp. zn. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. ledna 2017 (N 4/84 SbNU 69), sp. zn. III. ÚS 1711/21 ze dne 31. srpna 2021, nebo usnesení sp. zn. IV. ÚS 3333/16 ze dne 10. ledna 2017].

7. Dále předseda senátu krajského soudu uvedl, že stěžovatel vykonává druhý nepodmíněný trest odnětí svobody, v roce 2010 byl podmíněně propuštěn a ve zkušební době se dopustil jednání, pro které byl odsouzen shora uvedenými rozsudky. Přestože se ve výkonu trestu odnětí svobody chová vzorně, ředitel věznice přímo doporučující stanovisko k podmíněnému propuštění nedal; podle krajského soudu resocializační proces stěžovatele zatím neodůvodňuje předpoklad vedení řádného života. Předseda senátu je přesvědčen, že napadeným usnesením nebyla porušena tvrzená základní práva stěžovatele a navrhuje zamítnutí ústavní stížnosti.

8. V replice stěžovatel nesouhlasí s tvrzením krajského soudu, že nebyl povinen seznámit jej s argumentací státní zástupkyně; nemohl vědět, budou-li stížnostní důvody shodné s vyjádřením z řízení před okresním soudem. Rozhodnutí v neveřejném zasedání odporuje i judikatuře Ústavního soudu [viz nálezy III. ÚS 4851/12 ze dne 15. května 2014 (N 97/73 SbNU 589) či sp. zn. III. ÚS 599/14 ze dne 5. listopadu 2015 (N 194/79 SbNU 207)]. Přihlédl-li krajský soud k trestní minulosti stěžovatele, nesmí to být hodnoceno izolovaně, ale ve vztahu k aktuálním poznatkům o nápravě (nález sp. zn. I. ÚS 2201/16); prognóza vedení řádného života nemůže být založena jen na trestní minulosti (nález sp. zn. II. ÚS 482/18).

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

9. Ústavní soud dospěl k závěru, že podle § 44 zákona o Ústavním soudu není třeba ve věci nařizovat ústní jednání a že ústavní stížnost je důvodná.

10. Ústavní soud opakovaně judikoval, že podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (§ 88 odst. 1 trestního zákoníku) je nenárokovým institutem. Má motivovat odsouzeného, aby svým chováním a plněním povinností prokázal polepšení již ve výkonu trestu; lze-li předpokládat snazší resocializaci odsouzeného, bylo sledovaného účelu dosaženo a další výkon trestu není potřebný (například usnesení sp. zn. III. ÚS 208/12 ze dne 23. února 2012). Rozhodování ovšem není mechanickým algoritmem, podle něhož by pouhé naplnění definované řady požadavků automaticky vedlo k podmíněnému propuštění, ale dává soudu možnost odsouzeného z výkonu trestu podmíněně propustit; nejde však o právo odsouzeného [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 611/2000 ze dne 22. března 2001 (N 51/21 SbNU 439)].

11. Ústavní soud zkoumal, zda v předcházejícím řízení byly dodrženy principy spravedlivého procesu garantované Listinou; proto se zabýval námitkou stěžovatele, že v jeho věci krajský soud porušil čl. 38 odst. 2 Listiny, vyhověl-li stížnosti státní zástupkyně v neveřejném zasedání.

12. Z vyžádaného spisu bylo zjištěno, že u veřejného zasedání dne 31. října 2022 státní zástupkyně sice uvedla, že podává stížnost (č. 1. 34), kterou však sepsala a odůvodnila až dne 18. listopadu 2022, tedy po doručení písemného vyhotovení usnesení okresního soudu (č. 1. 39 a násl.). Věc byla krajskému soudu předložena dne 16. prosince 2022 a 20. prosince 2022 bylo vydáno napadené usnesení.

13. Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1735/10, na který odkázali oba účastníci řízení, zdůraznil, že i v řízení o návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je třeba dbát na dodržení kontradiktorních rysů procesu, mezi které patří princip „rovnosti zbraní“, možnost se znalostí věci vznášet argumenty ve svůj prospěch a vyvracet argumenty protistrany. S tím souvisí rovněž zásada *audiatur et altera pars*, která obecným soudům ukládá povinnost umožnit účastníkům řízení účinně uplatnit námitky způsobilé ovlivnit jeho rozhodnutí, z čehož dále plyne povinnost obecného soudu

uplatněné námitky vypořádat. Vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek v kontradiktorním řízení nejlépe zajišťuje ochranu základních práv; možnost dotčených osob prostřednictvím návrhů a námitek účinně participovat na soudním procesu přitom patří mezi elementární pravidla soudního řešení sporů [viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 1106/08 ze dne 10. března 2009 (N 52/52 SbNU 519) a sp. zn. IV. ÚS 2119/11 ze dne 3. dubna 2012 (N 70/65 SbNU 3)].

14. Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1735/10 dále uvedl, že za porušení čl. 38 odst. 2 Listiny považuje postup, v němž stížnostní soud „*své meritorní rozhodnutí o zamítnutí návrhu na podmíněné propuštění opřel o jiný hmotněprávní důvod, než jaký aplikoval prvoinstanční soud, aniž by přitom stěžovateli poskytl prostor pro vyjádření jeho stanoviska. Své rozhodnutí soud učinil v neveřejném zasedání bez přítomnosti navrhovatele, aniž by ho předem seznámil se zamýšlenou právní argumentací a poskytl mu příležitost se k ní vyjádřit, eventuálně navrhnout důkazy svědčící v jeho prospěch*“ (odst. 21). Přesto stěžovatel v nyní projednávaném případě nedostal prostor, aby mohl reagovat na argumentaci obsaženou ve stížnosti státní zástupkyně a pokusit se ovlivnit rozhodnutí krajského soudu. Z odůvodnění napadeného usnesení je přitom zřejmé, že část nosných důvodů zamítavého rozhodnutí krajského soudu vychází z námitek vyjádřených státní zástupkyní až ve stížnosti, a nikoli jen z jejího stručného vyjádření, jak je zaznamenáno v protokolu z veřejného zasedání. Stěžovatel neměl možnost seznámit se s oponentními námitkami státní zástupkyně, jimž krajský soud posléze přisvědčil, vyjádřit se a navrhnout důkazy svědčící v jeho prospěch.

15. V souladu s právními závěry relevantní judikatury (nálezy sp. zn. III. ÚS 1735/10, sp. zn. III. ÚS 4851/12 a III. ÚS 599/14) Ústavní soud proto zrušil usnesení krajského soudu z důvodu popsaného procesního pochybení, které má za následek porušení článku 38 odst. 2 Listiny. Současně přihlédl k principu subsidiarity, jímž je řízení o ústavní stížnosti zásadně ovládáno, a již se věcně nezabýval dalšími vznesenými námitkami, k jejichž posouzení bude dán prostor po vrácení věci krajskému soudu, který před novým rozhodnutím musí dát stěžovateli možnost věcně oponovat námitkám státní zástupkyně.

VI. Závěr

16. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a napadené usnesení krajského soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil, neboť jím bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti (čl. 38 odst. 2 Listiny).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 27. června 2023

Pavel Šámal v. r.
předseda senátu

Za správnost:
Jana Němečková